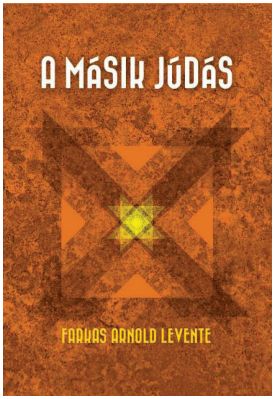

FARKAS ARNOLD LEVENTE *A másik Júdás* című, hetvennyolc oldalas könyve egy íráslabirintus, amely akár paródia is lehetne. Sajnos nem az, hanem a posztmodern irodalomelméleteket gyakorlatba átültető, öncélú stílusgyakorlat. **BALOGH RÉKA** írása.

Bibliai kirakós posztmodernkedvelőknek

Farkas Arnold Levente rövidke könyve beleillik a JAK-füzetek legutóbb kiadott prózaköteteinek sorába. Akárcsak Szil Ágnes *Tangram*ja, Bicskei Gabriella *Puha kert*je, illetve Bencsik Orsolya *Akció van!* című novellagyűjteménye, *A másik Júdás* is töredéktörténetekből próbál ellentmondásokkal terhelt egészet építeni – vagy épp az egység hiányára rámutatni. Mi több, a 180. JAK-füzet a szélsőségekig viszi ezt a posztmodern technikát. A szándékosan zavarba ejtő szövegegyüttes akarva-akaratlanul is felveti a kérdést, hogy ez a stílus folytatható-e, netán fokozható-e még az olvasás élvezetének fenntartása mellett.

Farkas Arnold Levente műve inkább a negatív válasz felé billenti a mérleg nyelvét. Főképp azért, mert érdekes szövegkezdeményeket pazarol el. Az egymástól távolról indított, gyakran nem több mint hat soros történetecskék és elmélkedések változékony hangulata és érdekes felvetései élvezetes folytatást sejtetnek. Hamar felkeltik a kíváncsiságot, hogy vajon hogyan lehet az egymástól messze álló eseményeket – például egy kollégiumi tanár mindennapjait és Jézus csodatételeit – összekötni. A kapcsolásra viszont nincs sok kísérlet, a szálak összekuszálására annál inkább. A töredékek, a kezdeti reményekkel ellentétben, nem közelítenek egymáshoz, a köztük lévő gyenge kapcsolat a bibliai motívumokon és a néha visszatérő szereplőkön nem mutat túl. De nem elég, hogy az események nem állnak össze legalább viszonylagos egésszé, bizonyos technikák egyenesen az olvasó teljes összezavarását célozzák (például a legapróbb részletekben is fellelhető ellentmondások és a követhetetlen névválasztások). Emiatt az új-

raértelmezett és környezetüktől megfosztott történetek öncélúvá válnak, a szöveg egészének megértése lehetetlenné válik, cserébe tér nyílik a szöveghalmaz határtalan értelmez(get)ésére.

Ennek megfelelően a fülszöveg sem mer annál biztosabbat kijelenteni, minthogy *„[m]ondatokat olvashat ebben a kötetben az olvasó”*. Majd megpróbálkozik a lehetetlennel, mégpedig a műfaj meghatározásával, miszerint a kötetbe rendezett Farkas Arnold Levente-mondatok *„olyanok, mint a versek, mert zavarba hoznak”*, és *„[o]lyanok, mint a példázatok, mert elgondolkodtatnak”*. Az állítás részben igaz ugyan, csakhogy ez az elgondolkodás nem az, ami prózaolvasás közben általában elvárható. Sokkal inkább egy kirakós játék okozta fejtörés, ahol sokadik olvasásra egyre biztosabb, hogy nemcsak hiányoznak, de sok különböző képből keveredtek ide a puzzledarabok. Ezért a szép, színes elemek nyújtotta örömök ellenére is odaveszik az érdeklődés.

Nehezebb viszont egyetérteni a műfaj kérdését tovább boncolgató fülszöveg azon kijelentésével, hogy a könyv a prózához hasonlóan szórakoztat, és az olvasóhoz szól, akárcsak a levél. Amíg az előbbi főként a szövegek fent említett öncélúsága miatt kérdőjelezhető meg, addig az utóbbi kijelentés valóságtartalma azon múlik, hogy kit értünk „olvasó” alatt. Farkas Arnold Levente kötetének célközönsége nagy valószínűséggel az éppen divatos irodalomelméletekben jártas kisebb kör. A világ fragmentáltságáról, a koherens történetmondás lehetetlenségéről szóló, az intertextualitás fontosságát hangsúlyozó teóriák nyomai bőven felfedezhetők a műben, az olvasásélmény fenntartására tett kísérletek már kevésbé.

A túlaprózott szöveg- vagy inkább mondatgyűjtemény fókuszában, egyetlen gyenge összetartó erőként, Krisztus cselekedetei állnak. Az Újszövetség evangéliumaihoz hasonlóan *A másik Júdás* is újra és újra elbeszéli Jézus életének bizonyos momentumait. Ezek az események némi bibliaismeret birtokában könnyen felismerhetőek ugyan, de teljesen eltérnek a kanonizált Megváltó-történettől. Sőt, az átértelmezés terén bőven túllépnek a szövegek a címben idézett apokrif irtnak, Júdás evangéliumának egyéb feldolgozásain, például a Martin Scorsese által megfilmesített Nikos Kazantzakis-regényen, *A Krisztus utolsó megkísértésé*n, illetve Morley Callaghan *A Time for Judas* című könyvén. Ugyanis nemcsak Júdásból lesz a hagyományostól eltérő „másik”, hanem

a Megváltóból, sőt a történet többi biblikus szereplőjéből is. A szerző úgy igyekszik egy új, profán Bibliát teremteni, hogy a folyamatosan átkeresztelt karaktereket különböző térben és időben helyezi el, amely során a cselekedetek ismétlődnek ugyan, de a cselekvők felcserélődnek. Többek között iyenformán:

„Például arra gondoltam, hogy átírhatnám Máté evangéliumát. Jézus neve helyett mindenütt mást írnék. Napraforgó Gézáét például. Persze akkor ez az egész nem a szeretetről szólna. [...] Persze egész hülyén nézne ki akkor az angyali üdvözlet. Mária jegyese volt egy József nevű fickónak. Aztán Máriának megjelent álmában egy angyal. Üdvözlégy, Mária, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse, Napraforgó Géza”.

Az ilyen könnyen követhető átíráson túl arra is van példa, hogy a Jézus életét bemutató eseménysor a tízparancsolat átköltött történetébe torkollik, Sámsonból a guminőtolvajokat védelmező közember lesz, akinek bajszában erő rejtezik, a megannyi kusza történet végére pedig eldönthetetlen lesz, hogy az utolsó vacsorát követően ki, hogyan és miért árult el kit.

A történetek nemcsak a Bibliának, de egymásnak is szinte mindig ellentmondanak, de az anomáliák csak sokadik olvasásra válnak egyértelművé, hiszen első próbálkozásra könnyű elveszni az állandóan változó névrengetegben. Az értelmezés zavarásának vagy az olvasó bosszantásának technikája hol az egy történeten belüli nevek sokasága, hol az összes szereplő egynevűsége. A krisztusi történet rengeteg különböző helyszínen és korban jelenik meg, amelyet mindig a megfelelő stílus és hangulat igyekszik kísérni.

Néha az eredeti vagy enyhén átköltött bibliai helyszínekkel és szereplőkkel találkozunk, például a Betániából Emmanuszba buszozó Jézussal. De bőven van példa arra is, hogy a pátoszától megfosztott események egy kocsmába helyeződnek át, a szereplők neve is megváltozik, és a bibliai csodák már nem sikerülnek, például a víz nem válik sörré. Ezek a történetek éppen e lefokozás miatt keserédesen komikusak, azt a hatás keltik, hogy a Biblia csupán a pletykálkodás természetéből adódóan felnagyított legendagyűjtemény. Ellenpontként megjelennek azok a mágikus-realista színezetű szövegecskék, amelyek a hittanóráról jól ismert történeteket az előbbi hétköznapi környezetben hagyják ugyan, de azoknak szokatlanul misztikus

fűszerezést adnak: például a harminc ezüstért lenyúzott bőre teljes természetességgel kapja fel azt a vacogó és elárult Bélát, aki cselekedetei alapján Krisztussal és Júdással egyszerre azonosítható.

A változékony esemény-morzsák rövid elmélkedésekkel vannak elkeverve, de nem egyenletesen, hiszen néhol alig bukkannak fel, míg a Biblia című rész főként ilyen szövegeket tartalmaz. Valószínűleg azért, mert ez a blokk az Újszövetség könyveinek kapcsán felmerülő asszociációiból épül fel. (Ezek közül egy-kettő igen direkt, például a harmadik evangélium alapján elindított monológ a Tankcsapda énekeséről, Lukács Laciról.) Ezekre a filozofáló gondolatsorokra már nem jellemző az előbbi szövegek tömör, inkább hétköznapias megfogalmazása. Ehelyett gyakoriak a kissé erőltetett képek és nehezen értelmezhetővé csűrt mondatok (*„Úgy harapom nyelvemből a szavakat, mint egy farkas a tó jegén a talált csecsemőt." „Az angyalok neve tükörbe ég." „Gót próbababa, barokk feleség. Ez talán egy őszinte mondat, mégis úgy csörömpöl, mint egy görcsös lakat az esztétikán."*)

Ezek a részek nemcsak az élet általános igazságairól és különböző könnyűzenei együttesekről elmélkednek, hanem helyenként szövegolvasási technikákat is ajánlanak, gyakran nem (ön)irónia nélkül. Rögtön Krisztus Gézává keresztelése után például a következő utalás található arra, hogy a szöveg más művek metszeteként is olvasható: *„Persze azzal, hogy átnevezem az isten fiát, kifejezhetném azt is, hogy minden ember Napraforgó Géza. Ez a név egyszerre idézi meg van Gogh-ot, Tamási Áront és James Heatfieldet, csak még nem tudom, hogyan"*. Emellett a kötet többször felhívja a figyelmet az ismétlések szerepére és arra, hogy nem a név a fontos, hanem a cselekedet.

Az öneláruló sorok felkeltik a gyanút, hogy a kötet egy jól megtervezett csapda, a szerző jókat kuncog a mindenáron értelmet keresőkön, és *A másik Júdás* egy alaposan becsomagolt posztmodern-paródia. Arra is van esély, hogy Farkas Arnold Levente nem károrvendő, hanem segítőkész: szükségét érezte annak, hogy használati utasítással lássa el azt, aki kézbe veszi a könyvét. A hetvennyolc oldalas íráslabirintus viszont paródiának túlcsomagolt, egyéb szövegként pedig a posztmodern irodalomelméleteket gyakorlatba átültető, öncélú stílusgyakorlat.

Farkas Arnold Levente: A másik Júdás. JAK + Prae.hu, 2013